

Modul 4: RODNA RAVNOPRAVNOST U CIKLUSU PROJEKTA/PROGRAMA

Osvježite Vaše znanje

Programi i projekti imaju više šansi da budu uspješni kada se njihov društveno - ekonomski kontekst, uključujući relevantne rodne uloge i nejednakosti, uzime se u obzir.¹

SKALA ZA PROCENU RODNE RESPONZIVNOSTI (GRAS): alatka za procenu rodne responzivnosti projekata, programa i politikeⁱⁱ

Skala za procenu rodne responzivnosti (GRAS) je alatka koju koristi SZO kao i razne nevladine organizacije (npr FHI360) za procenu rodne responzivnosti projekata i programa. Prema ovoj klasifikaciji, oni mogu biti:

- ♦ Rodno - eksploatatorski
- ♦ Rodno - slepi
- ♦ Rodno - prilagodljivi
- ♦ Rodno - konkretni
- ♦ Rodno - transformativni

Rodno - eksploatatorski projekti

Rodno-eksploatatorski projekti su projekti ili akcije koje iskorišćavaju neravnopravne rodne norme i postojeću neravnotežu. Često daju prevlast muškarcima nad ženama (ili obrnuto) i održavaju i produbljuju rodne neravnopravnosti. Na primer:

- ♦ Reklama za kondom koja opisuje muškarce kao seksualno agresivne ili promiskuitetne koristeći tako loše norme koje se odnose na seksualnost muškaraca kako bi prodala kondome.
- ♦ Projekat koji očekuje da žene učestvuju u vremenski intenzivnim razvojnim aktivnostima bez naknade ili direktne koristi za sebe.

Rodno slepi

Rodno slepi se odnosi na projekte i programe koji ne razmatraju kako će rodne norme i nejednaki odnosi uticati na ostvarivanje ciljeva ili, obrnuto, kako će program ili politika uticati na rodne norme i odnose. Ova vrsta projekata se često zasniva na principu "fer", tretirajući svakog isto, ali projekti tako često mogu ili iskoristiti ili prilagoditi sebi nepravedne i štetne rodne norme, uloge ili prakse.

Na primer:

- ♦ Sistem zdravstvene zaštite ne može da odgovori na potrebe osoba koje žive sa HIV-om i preporučuje im program kućne nege.

Rodno - prilagodljivi

Rodno prilagodljivi projekti priznaju ulogu rodni normi i nejednakosti; međutim, iako ukazuju na rodnu svest, oni ne rešavaju nejednakosti koje su generisane nejednakim normama, ulogama i odnosa i ne transformišu te norme i odnose.

Na primer:

- ♦ Projekti osnovnog obrazovanja u zajednici sa rasprostranjenim rodni nejednakostima u pristupu obrazovanja koje uključuje poruke o važnosti obrazovanja za devojčice u aktivnostima mobilizacije zajednice, ali ne osporava suštinska rodna pitanja zbog kojih devojčice ne pohađaju školu.
- ♦ Cilj programa obuhvata rod, ali ne i opisane aktivnosti koje su u stvari integrišu rodna pitanja.

Rodno - konkretni

Rodno konkretni projekti uzimaju u obzir ženske i muške specifične potrebe i namerno ciljaju i koriste određenu grupu žena i muškaraca za postizanje određene politike ili programskih ciljeva ili radi zadovoljenja određenih potreba.

Na primer:

- ♦ Kampanja podizanja nivoa svesti promoviše mere za sprečavanje malarije među muškim poljoprivrednicima.
- ♦ Politika vodosnabdevanja uspostavlja mehanizam koji će obezbedi slavine u blizini sela, tako da žene neće morati da hodaju daleko po vodu.
- ♦ Podržavaju osposobljavanje devojaka i žena (posebno ekonomsko osposobljavanje), tako da mogu bolje da se bore za svoja prava.

Rodno - transformativni

Rodno transformativni projekti aktivno pokušavaju da ispitaju, dovedu u pitanje i promenite štetne rodne norme i neravnotežu moći između žena i muškaraca kao sredstva za postizanje razvoja i ciljeva rodne ravnopravnosti. Cilj je često promovisanje rodne ravnopravnosti i uključuje strategije promovisanja progresivnih promena u odnosima moći između žena i muškaraca.

Na primer:

- ♦ Projekat zaštite hrane koji učestvuje u borbi žena koje zagovarjau svoja prava žena poljoprivrednika u kontekstu u kojem žene nemaju pravo da poseduju i nasleđuju zemlju.
- ♦ Žene i muškarci se konsultuju u projektima planiranja, savetodavnim odborima i sastancima u zajednicama koji se odnose na uspostavljanje programa kontrole malarije.
- ♦ Materijali zdravstvene edukacije prikazuju žene i muškarce u produktivnim i reproduktivnim ulogama.
- ♦ Inkorporiranje pregovaranja o sigurnom seksu i obuka u komunikacionim veštinama naglašavajući ravnopravne odnose između žena i muškaraca.

U najmanju ruku, dizajn procesa planiranja i programa treba da budu rodno svestan. Međutim, u cilju rešavanja istorijskih nepravdi i postizanja rodne ravnopravnosti i pravičnosti, i rodno konkretne i rodno - transformativne strategije su potrebne, koja reaguju na praktične i strateške rodne potrebe koje su otkrivene rodnim analizama. Ni pod kakvim okolnostima projekat ne bi trebalo da bude rodno eksploatacioni.

INTEGRIRANJE RODA U CILKUS PROJEKTA/PROGRAMA

PROJEKAT protiv PROGRAMA

Projekat je privremeni subjekt koji je osnovan da dostavi konkretna (često opipljiva) rešenja koja su u skladu sa unapred definisanim vremenom, troškovima i kvalitetima.

Program je portfolio koji se sastoji od više projekata kojima se upravlja i koji su koordinisani kao jedna jedinica u cilju postizanja (često nematerijalnih) ishoda i beneficija za organizaciju.

Projekat	ILI	Program
Uzak	Opseg	Široki rang
Nekoliko/Konkretno	Isporuke	Mnogo/Strateški
Nakon zatvaranja	Beneficije	Tokom i posle
Čvrsto definisano	Vremenski okvir	Manje propisan
Srednji menadžment	Odgovornost	Senior menadžment

Projekat rodne odgovornosti se sastoji od koherentnog skupa aktivnosti koje su neophodne za postizanje rezultata u datom vremenskom okviru i sa izvesnim budžetom, obraćajući pažnju na različite rodne uloge i odgovornosti žena i muškaraca. ⁱⁱⁱ

INTEGRISANJE RODA U CIKLUS PROJEKTA – PRETRAGE

Rodna integracija znači da je rodna dimenzija sistematski integrisana u svaki korak u procesu, od definisanja problema, identifikujući potencijalna rešenja, do metodologije i pristupa implementacije projekta, analize objekata i izbora partnera, definišući ciljeve, očekivane rezultate i aktivnosti, kao i u sastav tima za implementaciju i upravljanje, budžet, monitoring i proces evaluacije (M & E).^{iv}

Rod treba integrisati u svaku fazu projekta ili ciklus programa, uključujući:

- ♦ Analiza situacije / rodna analiza i prioritetni projekat za izradu
- ♦ Politika i dizajn programa
 - ♦ Definisanje obima, vizije i ciljne publike
 - ♦ Postavljanje ciljeva
 - ♦ Razvojne aktivnosti
 - ♦ Priprema budžeta
- ♦ Implementacija aktivnosti
- ♦ Monitoring i evaluacija
- ♦ (Re)planiranje

RODNO INTEGRISANJE U ANALIZU SITUACIJE

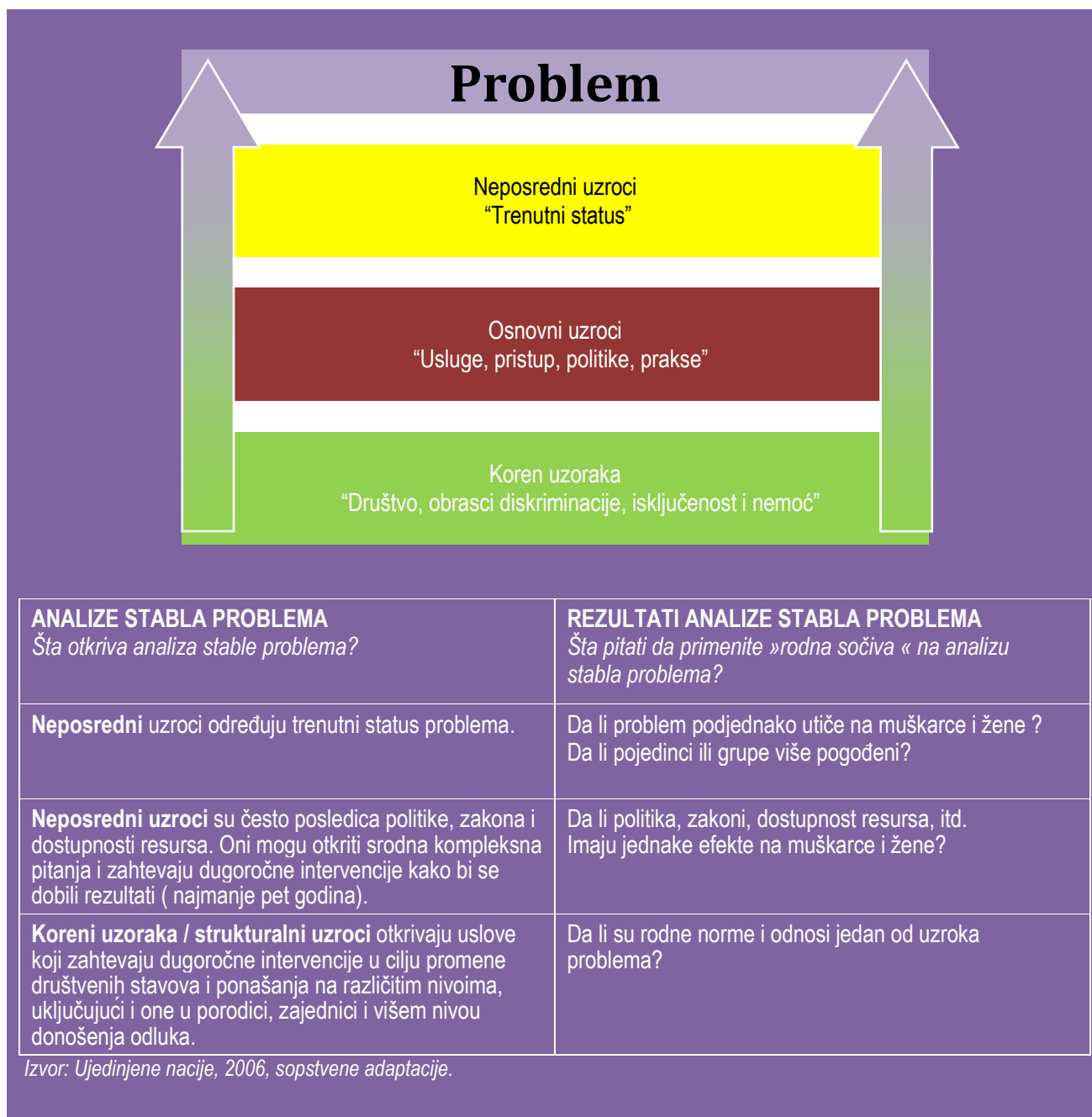
Motivacija za formulisanje projekta je često rešavanje jednog konkretnog problema. Svaki predloženi projekat treba preispitati iz niza perspektiva kako bi se informisali i oblikovali dizajn a planiranje najpogodnijih strategija i intervencija za rešavanje problema; u tom smislu razmatranja rodni perspektiva, idealnih u obliku rodne analize, treba da budu deo šireg razmatranja politike, institucija, društveno - ekonomskih i kulturnih pitanja vezanih za planiranje projekta. U idealnom slučaju, najbolje se primenjuju u najranijoj mogućoj fazi programa.

DEFINISANJE STRATEGIJA ZA REŠAVANJE PROBLEMA – INTEGRACIJA RODNOG PITANJA U ANALIZI STABLA PROBLEMA

Ako zasebna radna analiza ne može izvršiti, onda je neophodno da se rod integriše u postojeću širu analizju situacije ili sličnu analize, koja se koristi za definisanje uzroka problema i najboljih oblasti intervencije. Ovo bi mogala analiza stabla problema i / ili analiza uloge obrazca.

ANALIZI STABLA PROBLEMA

Analiza stable problema otkriva uzroke problema razvoja i problema ljudskih prava i pokazuje povezanost i složenost različitih nivoa ovih problema. Može se primeniti kao prvi korak, sa ciljem da se razumemo koren problema, osnovne i neposredne razvojne izazove, uključujući i rodne uloge i obrasce nejednakosti.

KORISTAN SAVET! Sve saznanja analize stabla problema moraju prvi biti zapisana u negativnom kontekstu. Time ćete dobiti stablo problema u kojem odnos uzrok i posledice funkcioniše od dna do vrha. Zatim, ako promenite formulaciju svake stavke u pozitivnom smislu, to će promeniti *stablo problema* u *objektivno stablo ili stablo rezultata* koje bi se moglo koristiti prilikom popunjavanja logičkog okvira.ʋ

POJEDNOSTAVLJENI SUBJEKTI I ANALIZA NEDOSTATAKA KAPACITETA

Korišćenjem dobijenih informacija analizom stabla problema, možemo identifikovati ključne aktere koji su odgovorni za rešavanje identifikovanih problema ili koji su u poziciji da promene situaciju.

Nalazi iz stabla problema analize, mogu Vam pomoći da odgovorite na sledeća pitanja:

- ♦ Na koga utiče? Ko je naša ciljna grupa? Koji su njihovi potencijali i mogućnosti za poboljšanje njihove situacije? Kakav je njihov pristup informacijama ili kakva je njihova sposobnost da organizuju i učestvuju, zastupaju i menjaju politiku, kao i da dobiju obeštećenje?
- ♦ Ko su akteri koji treba da budu uključeni u rešavanje ovog problema? Da li oni imaju kapacitet da se uključe u ovo? Ako nemaju, koje sposobnosti im nedostaju?

Korišćenjem analize nedostataka kapaciteta, možemo identifikovati i proceniti stvarne kapacitete koji trebaju da deluju i reše problem, uključujući i procenu ograničenja, kao i potrebe različitih aktera da promenite trenutni status quo.

Kapaciteti ili nedostatak onih koji se mogu klasifikovati na sledeći način:

- ♦ **Nedostatak sredstava** – kao što su finansijski (poreske osnovice, budžetski prioriteti) ili ljudski resursi, (veštine, znanja i institucionalni kapaciteti), organizacionih resursa, itd.
- ♦ **Nedostatak autoriteta** (legitimnost akcije) - pojedinci ili grupe osećaju ili znaju da mogu da preduzmu mere; to podrazumeva pravna, moralna, kulturna pravila i norme, uključujući i rodne norme; ova pravila i norme u velikoj meri postavljaju ono što jeste ili nije dozvoljeno i ko ima ovlašćenje da uradi nešto povodom toga.
- ♦ **Nedostatak odgovornosti** – neprihvatanje odgovornost ili priznanje uloge u rešavanju izazova i / ili ne pokazuje nikakvu političku posvećenost tome.
- ♦ **Nedostatak koordinacije između nivoa i sektora.**^{vi}

Analiza će ukazati na strategije koje su neophodne za postizanje promena.

PARTICIPATIVNI PRISTUP

U idealnom slučaju, analiza bilo koje vrste treba da se obavlja na participativan način, čime ćete dobiti stavove niza aktera i zatražiti njihovo mišljenje o zaključcima analize. Kad god je moguće, stavovi žena i muškarca, devojčica i dečaka različite starosti, sa i bez invaliditeta, iz različitih etničkih grupa, geografskih lokacija i društveno-ekonomske situacije treba uzeti u obzir.^{vii}

RODNO INTEGRISANJE U FAZU PROGRAMA/PROJEKTA

Rodna perspektiva treba da se uzme u obzir prilikom formulisanja projekta, gde treba vodeći računa da žene i muškarci nisu u nepovoljnom položaju projektnih aktivnosti na minimumu, a idealno je identifikovanje prioriternih oblasti za povećanje jednakosti između žena i muškaraca.

Dizajniranje programa i politika - korišćenjem logičkog okvira^{viii}

Danas, većina finansijera, u svojim zahtevima predloge, traže razmotranje i uključivanje pola kao gorućeg pitanja i integrisanje rodnog razmatranja kroz predlog. Sve više i više donatora i finansijera, uključujući i Evropsku uniju, takođe traži planiranje projekta pomoću logičkog okvira - alatke za planiranje i upravljanje razvojnih projekata.

Logični okvir može da pomogne planerima projekta da dizajniraju i predstavljaju ključne komponente projekta i informacije na jasan, koncizan, logičan i sistematičan način, za vreme identifikovanja i integrisanja rodnog razmatranja kroz sve faze procesa planiranja.

Opšti logični okvir sumira, a u standardnom formatu pomaže da se predstavi:^{ix}

- ♦ Šta će projekat postići?
- ♦ Koje aktivnosti će se odvijati radi postizanja rezultata (nalaza) i specifičnih ciljeva (svrha)?
- ♦ Koji resursi (inputi) su obavezni?

- ♦ Koji su potencijalni problemi koji bi mogli da utiču na uspeh projekta?
- ♦ Kako će se meriti i proceniti napredak i krajnji uspeh projekta?

Logički okvir je pogodan logičan pregled ključnih faktora projekta; međutim, ne postoji namera da se prikaže svaki detalj projekta ili da se ograniči obim projekta.^x

Sledeći elementi su sastavni deo logičkog okvira - uverite se da su rodno senzitivni:

OPŠTI CILJ: Koja pitanja ili koji problem projekat pokušava da reši? Cilj može biti van domašaja ovog projekta.

Na primer: Da biste povećali pismenost među mladim ženama i muškarcima, dečacima i devojkama u regionu X.

U idealnom slučaju, u svim ciljevima, treba da izbegavamo predstavljanje korisnika / ciljne grupe kao jedne grupe (na primer, umesto dece školskog uzrasta, koristite dečake i devojkice školskog uzrasta).

Osim toga, čak i kada se pol ne ogleda u ciljevima i očekivanim rezultatima, trebalo bi, bar u izvesnoj meri, da doprinesu smanjenju rodne nejednakosti i rešavanju rodnih pitanja.

Isto tako, rodna dimenzija treba da se ogleda u pokazateljima poslovanja i sredstvima verifikacije, kao i odabranim aktivnostima.^{xi}

SPECIFIČAN CILJ/CILJ PROJEKTA: Šta nameravate da postignete ovim projektom ? Cilj će navesti konkretan krajnji cilj koji proizilazi iz jednog ili više aktivnosti , kao što je poboljšana situacija sa stanovišta korisnika projekta.

Na primer: Pohadanje škole i pismenost 6-14 godišnjih djevojčica i dječaka u X regionu je povećana.

OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI: Koji su konkretni rezultati (ishodi) koji su potrebni za postizanje cilja projekta? Koje su koristi će doneti realizacija projektnih aktivnosti? Rezultati i aktivnosti će zajedno učiniti da se postigne cilj projekta.

Na primer: Komunikacije / kampanja zalaganja usmerena na ključne lidere u zajednici, zdravstvene klinike, muškarce, žene, dečake i devojkice iz dve glavne etničke grupe, sa fokusom na smanjenje stigme i diskriminacije, biće dizajnirana do kraja godine X.

Očekivani rezultati (ishodi) i aktivnosti programa moraju koristiti i ženama i muškarcima rešavajući njihove različite potrebe i kapacitete.

AKTIVNOSTI: Koji zadaci se trebaju ispuniti kako bi se postigli očekivani rezultati? Aktivnost se sastoji od više konkretnih zadataka, i svi imaju za cilj isti rezultat.

Na primer: Sprovođenje ankete radi identifikovanja i postojećeg znanja žena i muškarca o HIV / AIDS.

POTREBNA SREDSTVA /INPUTI: Koja sredstva (ili inputi) su potrebna radi obavljanja navedenih aktivnosti? Možda postoje neka koja su potrebna za sprovođenje svake aktivnosti, pa pokušajte da ih logično grupišete, ako je to moguće.

Na primer: Budžet, prostor za obuku, smeštaj, podrška za postojeće osoblje nastavnika, nastavni materijali, prevoz do sela, koordinator projekta / radnik na terenu, itd.

PREDPOSTAVKE/SPOLJNI FAKTORI: Koji spoljni faktor (van Vaše kontrole) mogu da utiče na realizaciju projekta ili da spreče napredovanje rada? Koji uslovi moraju biti ispunjeni kako bi se postigao napredak? Ovo može biti povezano sa klimom, političkom, ekonomskom, itd.. Međutim, ovo bi trebalo da budu realni rizici koji se mogu pojaviti, a ne spisak svega što može da krene naopako.

Na primer: Ima dovoljno kiše tako da dečaci i devojkice nisu potrebni za presađivanje useve tako da mogu da pohađaju školu.

Polazeći od dna logičkog okvira, razmislite kako će, ukoliko se svaka pretpostavka održava, moguće da pređete na sledeću fazu projekta. Pogledajte primer ispod:

	REZIME PROJEKTA	POKAZATELJI	SREDSTVA VERIFIKACIJE	RIZICI / PREDPOSTAVKE
Ciljevi	10% povećanje broja učenika koji nastavljaju školovanje u 3 godišnjim srednjim školama.	Procenat učenika 5-6 razreda osnovne škole koji nastavljaju srednju školu.	Poređenje evidencije upisa osnovnih i srednjih škola.	N/A
Posebni ciljevi	Unaprijedite čitanje među decom u 5-6 razredu za 20 % u roku od 3 godine.	Napredak u čitanju među decom u 5-6 razredu.	Testovi čitanja na svakih šest meseci se koriste kao nacionalni instrument za procenu.	Bolje čitanje obezbeđuje Samopouzdanje koje je potrebno za nastavak školovanja.
Očekivan rezultat	Od 500 učenika 5-6 razreda sa lošim čitanjem završi letnji kamp čitanja.	Broj učenika koji završavaju letnje kampove čitanja. ONDA	Evidencija posete letnjim kampovima.	U školama, deca primenju znanje koje su stekla u letnjim kampovima.
Aktivnosti	Pokrenite pet letnjih kampa za čitanje, svaki kapaciteta za 100 učenika 5-6 razreda.	Broj letnjih kampova. SADA	Evidencija letnjih kampova. I	Roditelji dece sa lošim čitanjem su spremni da ih pošalju u kamp.

Izvor: Prilagođeno iz Tools 4 Dev.

NAPOMENA ČITAOCIMA: Više detalja kako u logičkom okviru popuniti kolone "Indikatori" i "sredstva verifikacije" se nalaze u daljem tekstu u odeljku Monitoring i evaluacija.

Izbor partnera za program

Mnogo je lakše izabrati partnere za program koji su već rodno osetljivi i posvećeni promovisanju rodne ravnopravnosti. Kada to nije moguće, pokušajte da razvijete obuke o rodnoj ravnopravnosti za potencijalne partnerske organizacije i na taj način razvijte njihove veštine u ovoj oblasti.

FAZA IMPLEMENTACIJE

IZABIRANJE TIMA ZA IMPLEMENTACIJU I UPRAVLJANJE

Najbolje prakse za rodne ravnopravnosti takođe naglašavaju važnost sprovođenja politike rodne ravnopravnosti i prakse unutar organizacije. Ako je moguće, pokušajte da organizujete rodno izbalansiran tim za implementaciju, uključujući i mogućnost angažovanja predstavnika korisnika ili ciljnih grupa za Vaš projektni tim. Međutim, rodna ravnopravnost nije isključiva odgovornost jedne osobe (npr ženskog osoblja i rodnih specijalista); svi članovi tima treba da budu svesni rodnih pitanja koja su vezana za njihov sektor, posvećeni rešavanju ovih pitanja, i trebaju da razviju ekspertizu za sprovođenje rodne analize i rodne ravnopravnosti u svojim aktivnostima.^{xii}

IMPLEMENTACIJA PROJEKTA

Realizacija projekta i upravljanje fazama i takođe predstavlja priliku za promovisanje rodne ravnopravnosti i jednakosti. Tokom implementacije treba obratiti posebnu pažnju na procenu razlika u učešću, pristupu beneficijama i uticaju projekta na žene i muškarce.

Veći deo naglasaka u rodno osetljivom programiranju je usmeren na povećanje učešća žena u sprovođenju inicijativa. U tom smislu, važno dobro razmotriti troškove učešća. Takođe, neophodno je osigurati da žene i druge marginalizovane grupe ne samo učestvuju, već i da su njihovi glasovi budu saslušani i uzeti za ozbiljno. U oblastima gde su određene grupe izuzetno marginalizovane, realizatori bi trebalo da osiguraju da tokom učešća u programskim aktivnostima ne stavljaju pojedince u položaj povećanog rizika od nasilja, ismevanja ili drugog lošeg postupanja.^{xiii}

MONITORING I PROCENA – DEFINISANJE RODNIH INDIKATORA

MONITORING vs PROCENA

Monitoring je kontinuiran proces prikupljanja podataka o određenim ciljevima i parametrima koji ima za cilj da pokaže da li projekat ide u dobrom pravcu ili ne. To je povezano sa pitanjem »Da li radimo projekat u ispravan način?«. Izveštaji monitoringa, na primer, o finansijskom ili fizičkom napretku, kao što je količina novca potrošenog na aktivnosti ili broj žena i muškaraca koji učestvuju u raznim aktivnostima.^{xiv}

Procena se javlja periodično, obično kada je projekat završen. Razlikuje od osporavajućih originalnih pretpostavki projektnog dizajna i razmatra pitanje "Da li radimo ispravan projekat?" Evaluacija bi trebalo da informiše nove inicijative koje mogu imati koristi od iskustva projekta.^{xv}

Rodna integracija u monitoringu i evaluaciji (M & E) je od presudnog značaja za utvrđivanje neželjenih negativnih posledica programa na žene ili muškarce, procenjujući uticaj i značaj projekta za oba pola, prati efikasnost projekta u identifikovanju i rešavanju prepreka rodnih odnosa za uspeh programa. U idealnom slučaju, takođe treba da obezbedi informacije kako projekat osnažuje žene i muškarce; koliko li osporava tradicionalne odnose moći; uvodi praksu koja promoviše jednakost i smanjuje nejednakosti polova.^{xvi}

DEFINISANJE RODNO-OSETLJIVIH INDIKATORA

Indikator je **pokazivač** koji ukazuje na određeni uslov ili situaciju, i meri promene u takvom stanju ili situaciji tokom vremena. Drugim rečima, indikatori daju jasniji pogled na rezultate inicijativa i akcija. Iz tog razloga, oni su istureni instrumenti u monitoringu i evaluacionom razvojnom radu. Definisane indikatore za merenje napretka je deo procesa planiranja i monitoring i evaluacija trebaju da obuhvate merljive ciljeve i rodno osetljive indikatore.

RODNO-OSETLJIVI INDIKATORI ^{xvii}

Rodno osetljiv indikatori imaju posebnu funkciju da ističu rodne promene u društvu tokom vremena. Oni se odnose na aspekte odnosa koji karakterišu rodne (ne)jednakosti, koje se mogu izmeriti, odrediti brojem ili sistematizovati tokom vremena.

Karakteristike rodni indikatori:

- ♦ Pokazuju promene u odnosima između muškaraca i žena tokom vremena.
- ♦ Pokazuju progresivne promene u životnim uslovima i ulogama žena i muškaraca.
- ♦ Mere napredak prema rodnoj jednakosti i ravnopravnosti, "mere puls" o jednakosti između žena i muškaraca u datom vremenu i na datom mestu.
- ♦ Ukazuju na promene u statusu i ulogama žena i muškaraca tokom vremena, uključujući i rodne nejednakosti i nedostatke.

Nasuprot, rodno neutralni i rodno slepi indikatori obično pokušavaju da izmere varijable kao što su "broja obuhvaćenih ljudi", i " broj i vrste komunikacionih kanala koji se koriste". Dok, rodni indikatori daju iste informacije u poređenju sa nekim drugim standardom, uslovom ili grupom (na primer, žene u poređenju sa muškarcima ili sa drugom grupom žena).

KVANTITATIVNA	KVALITATIVNA
<p>Odnosi se na broj i procenat žena, muškaraca i organizacija koje se bave ili na koje utiču bilo koje aktivnosti ili mere.</p> <p><i>Kvantitativni podaci mogu da prikažu promene u rodnoj ravnopravnosti tokom vremena - na primer, broj devojčica u školi u poređenju sa dečacima.</i></p>	<p>Nije dovoljno znati da žene učestvuju u aktivnostima - kvalitet njihovog učešća i iskustva je od vitalnog značaja.</p> <p><i>Kvalitativna metodologija obuhvata mišljenja ljudi na osnovu iskustava, stavova i osećanja – na primer iskustva ženska na ograničenja ili prednosti rada u neformalnom sektoru, ili muške i ženske poglede na uzroke i posledice nasilja u porodici.</i></p>
<p>Nacrt o sistema podataka na osnovu pola i evidencija koje su ispitivane u toku procesa politike ili planiranja projekata.</p>	<p>Fokus grupne diskusije, alatke socijalnog mapiranja, ankete za merenje percepcije i mišljenja.</p>
<p>Obično uključuje neke elemente ciljnih podešavanja.</p>	<p>Potreba za osnovnim podacima.</p>
<p>Primer: % žena članovi upravnog odbora.</p>	<p>Primer: % žena članova upravnog odbora aktivno učestvuje u procesima odlučivanja odbora.</p>

Inspirisano od strane: BRIDGE, 2007;

Kombinacija kvantitativnih i kvalitativnih metoda koja omogućuje da se podaci uporede sa unakrsnom proverom ili izračunajte rezultate.

IZVORI INFORMACIJA

Kada koristite indikatore, obratite pažnju da su proverljivi – npr. koja su sredstva verifikacije za svaki indikator? Koje informacije će Vam trebati i kako i odakle ih možete prikupiti? Da li projektni tim treba da prikupi podatke i vodi evidenciju, ili mogu dobiti informacije iz drugog izvora? Razmislite o uticaju na troškove. Ne isključuje anegdotski dokaz (npr koji iznose korisnici projekta), ako je ovo najprikladniji izvor informacija.^{xviii}

Osim toga, prilikom definisanja indikatora i izvora informacija, zapitajte se koje informacije već postoje, ili se prikupljaju,

da Vam pomognu u praćenju promena? Da li postoje nacionalni indikatori koji se mogu koristiti ili adaptirani? Na primer, u nastavku su navedeni neki indeksi koji sadrži rodne indikatore:

- ♦ **Rodno povezani indeks razvoja** prilagođava indeks ljudskog razvoja (HDI) sa rodnom komponentom.
- ♦ **Mera rodno osnaživanja** nastoji da izmeri relativnu zastupljenosti žena u ekonomskoj i političkoj moći.
- ♦ **Izveštaj rodni nedostataka** meri relativne nedostatak između žena i muškaraca u četiri ključne oblasti: zdravstvu, obrazovanju, ekonomiji i politici.

Postavljanje polaznih podataka

Jedan od najvažnijih zadataka u definisanju indikatora je da se postave polazni podaci iz kojih se napredak ili povratne informacije mogu meriti.^{xix} Zahtevi polaznih podataka variraju u zavisnosti od prirode projekta, ali moraju da integrišu rodnu perspektivu. Da bi se kreirali polazni rodno osetljivi, prikupljene informacije moraju biti razvrstane po polu i mora se izvršiti rodna analiza.^{xx}

Primer polaznih podataka u obrazovnom projektu može biti pismenost i stopa upisa, razvrstan po polu, etničkim i socio-ekonomskim grupama, na osnovu kojih se mere napredak i rezultati.

VRSTE INDIKATORA ZA PRAĆENJE PROJEKTA ^{xxi} (logičan nastavak okvira...)

Indikatori ishoda ili indikatori uticaja se odnose direktno na duži uticaj projekta i povezani su sa efikasnošću kao procenjeni merljivom promenom koja je postignuta u poboljšanju kvaliteta života korisnika / ciljnih grupa.

Primer: broj devojčica i dečaka koji su angažovani iz projektnih škola; vrsta angažovanja; ili uticaj zapošljavanja na osnaživanje žena.

Indikatori procesa prate dostignuća u toku implementacije, služeći pre svega za praćenje trenutnog napretka. Važno je napomenuti da proces može biti uspešan, ali indikator ishoda može biti neuspeh.

Primer: Koliko dece koja pohađaju školu (određeno) vreme. / Pohađanje škole dece starosti 6-14 godina je povećano za 200% u roku od 4 godine.

Izlazni indikatori mere međurezultate koji se tiču proizvoda i usluga koje se dobiju završetkom programa ili projekta, ali koji nisu dugoročni rezultati.

Primer: broj obučeni devojaka; mišljenja nastavnika dobijena tokom obuke; ili broj objekata u operativnom stanju.

Ulazni indikatori, koji se još nazivaju i "resurni" indikatori, se odnose na resurse koji su posvećeni projektu ili programu, na primer finansiranje, ljudski i ne - ljudski resursi, infrastruktura, izgradnja institucija, i druga sredstva kojima se program ili projekat pokreće.

Ponekada je teško razdvojiti indikatore vrste, posebno indikatore procesa i ishoda.

Mnoge procene programa i projekata koriste indikatore procesa i rezultata, pre nego indikatore ishoda. Razlozi za to uključuju nedostatak resursa za evaluacije i nedostatak institucionalnog kapaciteta za procenu. Korišćenje indikatora ishoda će često uključivati dugoročno praćenje učesnika i detaljnu kvalitativnu analizu. Ali njih ne treba posmatrati kao jake argumente protiv korišćenja indikatora ishoda. Troškovi korišćenja indikatora ishoda neće biti previsoki, i otplateće se u kasnije ukoliko se intenzivne lekcije naučene iz upotrebe ovih indikatora mogu primeniti i u drugim programima ili projektima.

Kriterijumi za izbor indikatora

- ♦ Indikatori treba da se razvijaju na participativan način, uključujući i sve zainteresovane strane kad god je to moguće, vodeći računa da uključite one do kojih je najteže doći
- ♦ Svi indikatori treba da budu razvrstani po polu, kao i starosti i prema društveno-ekonomskim i etničkim grupama
- ♦ Treba koristiti i kvantitativne i kvalitativne indikatore
- ♦ Indikatori treba da budu jednostavni za upotrebu i razumijevanje, trebaju biti jasno definisani kako bi pratili stanje tokom vremena
- ♦ Treba izabrati manji broj indikatora, pravilo je da ih ne bude više od šest
- ♦ Treba pratiti dostignuća koja se vremenom postižu, međutim fokus treba biti na ishodima indikatora.
- ♦ Dobri indikatori su realni, sa smislom te vremenski ograničeni

UPOTREBA SMERNICA ILI LISTE ZA PROVERU TOKOM SPROVOĐENJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U PROJEKTU

Rodno osetljive smernice ili kontrolne liste treba razvijati da bi pomogle u pripremi svih projekata i programa. Mogu se koristiti i nakon što je project dizajniran, za razmatranje nacrtu, za procenu da li će i kako će predložene aktivnosti da utiču na postojeće rodne norme, odnose i strukture. Primer liste za proveru je uključen u priručnik u vidu priloga 4.7.

ⁱ United Nations Development Programme. Gender Mainstreaming a Key Driver of Development in Environment & Energy. New York, 2007

ⁱⁱ World Health Organisation. Gender Mainstreaming Manual for Health Managers: A Practical Approach. Geneva, 2011; FHI 360. Gender integration framework. How to integrate gender in every aspect of our work, 2010.

ⁱⁱⁱ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. *Gender Training Pack of the International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies*. Geneva, July 2003

^{iv} ICIMOD. 2009. *Guidelines for Gender Sensitive Programming, November 2009*. Available at: www.icimod.org/resource/1289

^v Bond. *Beginners Guide to Logical Framework Approach. Guidance Note. No. 4*. Available at:

<http://www.slideshare.net/rexcris/beginners-guide-to-logical-framework-approach-bond>

^{vi} UNICEF/UNESCO. *A Human Rights-Based Approach to Education*. Geneva, 2007.

^{vii} UNICEF/UNESCO. *A Human Rights-Based Approach to Education*. Geneva, 2007.

^{viii} Bond. *Beginners Guide to Logical Framework Approach. Guidance Note. No. 4*. Available at:

<http://www.slideshare.net/rexcris/beginners-guide-to-logical-framework-approach-bond>, ICIMOD. 2009. *Guidelines for Gender Sensitive Programming, November 2009*. Available at: www.icimod.org/resource/1289, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. *Gender Training Pack of the International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies*. Geneva, July 2003

^{ix} Bond. *Beginners Guide to Logical Framework Approach. Guidance Note. No. 4*. Available at:

<http://www.slideshare.net/rexcris/beginners-guide-to-logical-framework-approach-bond>

^x Bond. *Beginners Guide to Logical Framework Approach. Guidance Note. No. 4*. Available at:

<http://www.slideshare.net/rexcris/beginners-guide-to-logical-framework-approach-bond>

^{xi} ICIMOD. 2009. *Guidelines for Gender Sensitive Programming, November 2009*. Available at: www.icimod.org/resource/1289

^{xii} FHI 360. *Gender integration framework. How to integrate gender in every aspect of our work, 2010*

^{xiii} FHI 360. *Gender integration framework. How to integrate gender in every aspect of our work, 2010*

-
- ^{xiv} United Nations Development Programme. *Gender Mainstreaming a Key Driver of Development in Environment & Energy*. New York, 2007
- ^{xv} United Nations Development Programme. *Gender Mainstreaming a Key Driver of Development in Environment & Energy*. New York, 2007
- ^{xvi} ICIMOD. 2009. *Guidelines for Gender Sensitive Programming, November 2009*. Available at: www.icimod.org/resource/1289
- ^{xvii} United Nations Development Programme. *Gender Mainstreaming a Key Driver of Development in Environment & Energy*. New York, 2007
- ^{xviii} Bond. *Beginners Guide to Logical Framework Approach. Guidance Note. No. 4*. Available at: <http://www.slideshare.net/rexcris/beginners-guide-to-logical-framework-approach-bond>
- ^{xix} Canadian International Development Agency (CIDA). *The Guide to Gender Sensitive Indicators*. Minister of Public Works and Government Services Canada, 1997
- ^{xx} ICIMOD. 2009. *Guidelines for Gender Sensitive Programming, November 2009*. Available at: www.icimod.org/resource/1289
- ^{xxi} Canadian International Development Agency (CIDA). *The Guide to Gender Sensitive Indicators*. Minister of Public Works and Government Services Canada, 1997, Bond. *Beginners Guide to Logical Framework Approach. Guidance Note. No. 4*. Available at: <http://www.slideshare.net/rexcris/beginners-guide-to-logical-framework-approach-bond>